

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

В усіх розвинених країнах і в багатьох країнах, що розвиваються, йдуть інтенсивні процеси інформатизації освіти, пошуки шляхів підвищення результативності загальної освіти, вкладаються великі кошти в розробку і впровадження нових інформаційних технологій. Завдяки інтенсивному освоєнню можливостей нових інформаційних технологій, сучасна система освіти України вступила у нову фазу свого розвитку. Усе більш повно проявляються тенденції широкого використання в системі освіти дистанційного навчання (ДН), як найважливішого компонента.

Історико-педагогічний аналіз проблем становлення та розвитку ДН показав, що на цей час у світі накопичений досвід реалізації систем дистанційного навчання (СДН). У цілому світова тенденція переходу до нетрадиційних форм освіти простежується в зростанні кількості ВНЗ, що проводять підготовку за новими інформаційними технологіями [1]. Якщо в 1980 їх налічувалося 187, то у 1995 вже близько 700.

У США в системі ДН навчається близько 1 мільйона осіб. Так, Національний Технологічний Університет, що представляє консорціум з 40 інженерних шкіл, ще на початку 90-х років забезпечив підготовку більше 1100 студентів за допомогою дистанційних методів на ступінь магістра. У більш, ніж половині університетів використовуються технології ДН для навчання дорослих [2]. Для ДН широко використовується телебачення. У рамках системи публічного телемовлення PBS-TV навчається більше мільйона студентів. Програма навчання дорослих містить у собі курси науки, бізнесу, управління.

У Японії з початку 80-х років функціонує "Університет в ефірі". Це державна установа, що перебуває на бюджеті і під суворим контролем міністерства освіти. У певні години по телебаченню і радіо транслюються лекції. По кожному обраному предмету учень повинен прослухати двічі на тиждень годинну лекцію. Консультації надаються в спеціальних навчальних центрах, створених у кожній префектурі. Основна частина слухачів навчається протягом п'яти років та одержує після успішної здачі іспитів диплом бакалавра. Залікові одиниці Відкритого університету прирівнюються до залікових одиниць всіх інших університетів [2].

Національний Центр ДН у Франції забезпечує дистанційне навчання 35000 користувачів у 120 країнах світу.

У ФРН відкритий університет у м. Хагене (заснований в 1976) дозволяє заочно одержувати освіту і підвищувати кваліфікацію. Університет видає дипломи та присуджує ступені включаючи доктора наук. Інститут ДН в м. Тюбінген розробляє програми для навчання з використанням радіо й телебачення. У підготовці 2500 навчальних курсів бере участь 5000 викладачів.

Більше 20 років функціонує Національний Університет ДН (UNED) в Іспанії. Він містить у собі 58 навчальних центрів в межах країни та 9 за кордоном. Створений у 1988р. з метою організації заочної вищої освіти для дорослих він є одним з підрозділів міністерства освіти і підпорядкований безпосередньо державному секретареві. У його структурі існує система підвищення кваліфікації, зокрема, викладачів середніх шкіл.

Балтійський Університет у Швеції об'єднує зусилля більш ніж п'ятдесяти університетів балтійського регіону. За технологіями ДН освіту можна одержати в університетах міст Уасалі, Лунда, Гетеборга, Умео й Лінчепінга. Всі навчальні завдання виконуються поза університетом на основі спеціальних розробок і з консультацією викладачів. Процес здачі іспитів здійснюється безпосередньо у вузі [3,2].

З 70-х років у Фінляндії при 10 університетах починають створюватися Центри ДН, а також літні університети, яких налічується більше 20 із числом студентів в 30 000 чоловік.

У Туреччині з 1974 р. працює Відкритий університет, що має за мету допомогти одержати освіту мешканцям віддалених районів. Слухачі отримують із університету необхідний пакет навчальних матеріалів. Додатково для них проводяться навчальні радіо- і телепрограми, організуються літні курси, можливі заняття ввечері та у вихідні дні. Таким навчанням охоплено більше 120 000 слухачів.

Аналогічна система ДН функціонує в Австралії та перебуває в стадії становлення у Швейцарії [2].

ДН розвивається і в інших регіонах світу.

На наш погляд доцільно ознайомитися і користуватися досвідом ряду інститутів і установ Росії, які в даний час також працюють над загальною концепцією дистанційного навчання. Стали вже класичними приклади експериментального ДН в Московському державному університеті електроніки й математики [4]. Активно впроваджуються технології ДН в МДУ ім. М.І.Ломоносова, Московському державному авіаційному інституті, Московському державному інституті електронного машинобудування, Московському державному університеті економіки, інформатики й статистики, Челябінському державному технічному університеті, Самарському державному авіаційному університеті, Томській державній академії керуючих систем і радіоелектроніки, Уральському державному технічному університеті та інших вузах.

Процес розвитку ДН в Україні почався у 90-х роках і поступово продовжується, не зважаючи на стримування традиційними для України причинами - відсутністю відповідного матеріально-технічного забезпечення, дефіцитом комп'ютерної техніки, обмеженими можливостями зв'язку та низьким матеріальним стимулюванням викладачів.

Аналіз форм отримання освіти показує, що дистанційне навчання є формою отримання освіти (такою ж як очна, заочна, очно-заочна), при якій в освітньому процесі використовуються традиційні та специфічні методи, засоби і форми навчання, засновані на комп'ютерних та телекомунікаційних

технологіях. Основу освітнього процесу при ДН становить цілеспрямована й контрольована інтенсивна самостійна робота особи, яку навчають, яка може вчитися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачем та іншими особами, що навчаються, по телефону, факсу, електронній і звичайній пошті, а також очно.

Досвід існуючих систем ДН показав, що за сприятливих умов дистанційне навчання:

- надає можливість проходити навчання, не залишаючи місця проживання і у процесі виробничої діяльності;
- забезпечує широкий доступ до освітніх вітчизняних і світових ресурсів;
- надає можливість одержати освіту для рішення різних життєвих завдань і при будь-якому рівні початкової освіти і підготовки;
- надає можливість організації процесу самонавчання найбільш ефективним для себе чином та одержання всіх необхідних засобів для самонавчання;
- надає можливість переривання та продовження освіти залежно від індивідуальних можливостей і потреб;
- значно розширює коло людей, яким доступні всі види освітніх ресурсів без вікових обмежень;
- знижує вартість навчання за рахунок широкої доступності до освітніх ресурсів;
- дозволяє формувати унікальні освітні програми за рахунок комбінування курсів, наданих освітніми установами;
- дозволяє підвищити рівень освітнього потенціалу суспільства і якості освіти;
- задовольняє потреби країни в якісно підготовлених фахівцях і кваліфікованих робітниках;
- підвищує соціальну та професійну мобільність населення, його підприємницьку та соціальну активність, кругозір і рівень самосвідомості;
- сприяє збереженню та збільшенню знань, кадрового і матеріального потенціалу, накопиченого вітчизняною освітньою системою.

Формування національної системи дистанційної освіти сприяє її інтеграції у світову освітню систему. Зокрема, інтенсифікується взаємодія вищої школи України з закордонними навчальними закладами. Болонський процес передбачає кредитно-модульну систему організації навчання і схвалює студентську мобільність у межах загальноєвропейського університетського простору. Більшості студентів із пострадянських країн таку свободу пересування освітньою траєкторією може надати саме ДН. ДН не протиставляє дистанційну освіту традиційній університетській, а просто має величезну перевагу - можливість ігнорувати таке поняття, як відстань. Відкритий віртуальний університет надає можливість навчати студентів із різних країн, при цьому вони можуть одержати знання лише з одного курсу, або прослухати кілька лекцій певного професора. Саме в цьому і полягає принцип відкритості - щонайширша аудиторія плюс безмежна варіативність наданих освітніх послуг.

ДН є конкретним кроком на шляху реалізації одного з головних принципів Болонського процесу - освіта протягом усього життя.

Проблема лише в одному: на сьогодні саме ДН в Україні є абсолютно законним, але процедуру складання заліків, іспитів тощо в режимі on-line до кінця не відпрацьовано і, звісно, не легітимізовано [5].

Як приклад, наведемо поступовий розвиток системи навчання іноземних мов на основі інформаційних технологій у НТУУ “КПІ”:

1. 1998 р. Multimedia та Internet-based навчання іноземних мов на факультеті лінгвістики; викладання дисциплін: “Інженерна та прикладна лінгвістика” та “Інтелектуальні інформаційні технології”.

2. 2000 р. Запровадження дистанційного курсу “Business English” у Міжнародному університеті фінансів (структура НТУУ “КПІ”).

3. 2001 р. Відкриття Українського центру дистанційної освіти та реалізація курсу ділової англійської мови на основі Lotus Learning Space.

4. 2003 р. Створення бібліотеки електронних навчально-методичних матеріалів з англійської мови.

5. 2004 р. Створення сайту кафедри англійської мови, що містить комплекс навчально-методичних матеріалів англійської мови професійного спрямування (за спеціальностями НТУУ “КПІ”).

6. 2005 р. Створення мультимедійних лабораторій для вивчення іноземних мов на факультетах НТУУ “КПІ” та початок масового застосування інформаційних технологій в навчанні іноземних мов; Створення Українського центру інформаційних технологій в освіті та відкриття Центрально-східноєвропейського віртуального університету (СЄЕВУ) та розробка дистанційних англійських курсів професійного спілкування за напрямками підготовки.

Слід зазначити, що з ідеєю створення СЄЕВУ виступило саме керівництво НТУУ «КПІ». Почин київських політехніків підтримали ЮНЕСКО та 15 університетів із дев'яти країн Центральної та Східної Європи.

Література:

1. Тихонов А.Н. О состоянии и перспективах создания единой системы ДО в России. // Проблемы информатизации ВШ. Бюлл. №3., 1995 г.

2. Системы высшего образования стран запада -М: РУДН, 1991, 192с.

3. Концепция создания и развития единой системы дистанционного образования в России // Проблемы информатизации ВШ. Вып. 3, 1995 г.

4. Тихомиров В.П. ДО: история, экономика, тенденции. // Дистанционное обучение 1997. №2.

5. Сніцарєва Д. “П'ятнадцять поверхів із видом на ЮНЕСКО” // Дзеркало тижня. – 2004. - № 42 (517).- 16 - 22 жовт. 2004.